RETTENS DOM (Tredje Udvidede Afdeling)

14. maj 1998 *

I de forenede sager T-339/94, T-340/94, T-341/94 og T-342/94,

Metsä-Serla Oy, Helsinki,

United Paper Mills Ltd, Valkeakoski (Finland),

Tampella Corporation, Tampere (Finland),

Oy Kyro AB, Kyröskoski (Finland),

først ved advokaterne Hans Hellmann og Hans-Joachim Voges, Köln, derefter ved advokaterne Hans Hellmann og Hans-Joachim Hellmann, Karlsruhe, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokaterne Loesch & Wolter, 11, Rue Goethe,

sagsøgere,

* Processprog: tysk.

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber, først ved Bernd Langeheine og Richard Lyal, Kommissionens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtigede, derefter ved Richard Lyal, bistået af advokat Dirk Schroeder, Köln, og med valgt adresse i Luxembourg hos Carlos Gómez de la Cruz, Kommissionens Juridiske Tjeneste, Wagnercentret, Kirchberg,

sagsøgt,

angående en påstand om annullation af Kommissionens beslutning 94/601/EF af 13. juli 1994 om en procedure i henhold til EF-traktatens artikel 85 (IV/C/33.833 — Karton, EFT L 243, s. 1),

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Tredje Udvidede Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, B. Vesterdorf, og dommerne C. P. Briët, P. Lindh, A. Potocki og J. D. Cooke,

justitssekretær: fuldmægtig J. Palacio González,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter mundtlig forhandling den 8. juli 1997,

afsagt følgende

Dom

Sagens faktiske omstændigheder

1 De foreliggende sager vedrører Kommissionens beslutning 94/601/EF af 13. juli 1994 om en procedure i henhold til EF-traktatens artikel 85 (IV/C/33.833 — Karton, EFT L 243, s. 1), som berigtiget inden offentliggørelsen ved Kommissionens beslutning af 26. juli 1994 (K(94) 2135 endelig udg.) (herefter »beslutningen«). Ved beslutningen blev 19 producenter, der leverer karton inden for Fællesskabet, pålagt bøder for overtrædelser af traktatens artikel 85, stk. 1.

2 Ved skrivelse af 22. november 1990 indgav British Printing Industries Federation, der er brancheorganisation for de fleste kartonemballagetrykkerier i Det Forenede Kongerige (herefter »BPIF«), en uformel klage til Kommissionen. BPIF hævdede, at de kartonproducenter, der leverede til Det Forenede Kongerige, havde foretaget en række samtidige og ensartede prisforhøjelser, og anmodede Kommissionen om at undersøge, hvorvidt der forelå en overtrædelse af Fællesskabets konkurrenceregler. BPIF udsendte en pressemeddelelse for at sikre, at dens initiativ blev omtalt i pressen. Pressemeddelelsen blev omtalt af fagpressen i december 1990.

3 Den 12. december 1990 indgav Fédération française du cartonnage ligeledes en uformel klage til Kommissionen, hvori den fremsatte påstande vedrørende det franske kartonmarked svarende til dem, der var indeholdt i BPIF's klage.

4 Den 23. og 24. april 1991 foretog Kommissionens repræsentanter i henhold til artikel 14, stk. 3, i Rådets forordning nr. 17 af 6. februar 1962, første forordning om anvendelse af bestemmelserne i traktatens artikel 85 og 86 (EFT 1959-1962, s. 81), samtidige, uanmeldte kontrolundersøgelser hos et antal virksomheder og brancheorganisationer inden for kartonsektoren.

5 Efter disse undersøgelser fremsatte Kommissionen i henhold til artikel 11 i forordning nr. 17 begæring til alle de virksomheder, denne beslutning er rettet til, om oplysninger og skriftligt materiale.

6 På grundlag af de ved kontrolundersøgelserne og begæringerne om oplysninger og skriftligt materiale fremkomne oplysninger konkluderede Kommissionen, at de berørte virksomheder fra midten af 1986 og mindst til april 1991 (i de fleste tilfælde) havde deltaget i en overtrædelse af traktatens artikel 85, stk. 1.

7 Den besluttede som følge heraf at indlede en procedure i henhold til denne bestemmelse. Ved skrivelse af 21. december 1992 fremsendte Kommissionen en meddelelse af klagepunkter til hver enkelt virksomhed. Samtlige virksomheder svarede skriftligt. Ni virksomheder begærede mundtlig høring. Høringen fandt sted fra den 7. til den 9. juni 1993.

8 Som afslutning på proceduren vedtog Kommissionen en beslutning, der bl.a. indeholder følger bestemmelser:

»*Artikel 1*

Buchmann GmbH, Cascades SA, Enso-Gutzeit Oy, Europa Carton AG, Finnboard — the Finnish Board Mills Association, Fiskeby Board AB, Gruber & Weber GmbH & Co. KG, Kartonfabriek 'De Eendracht' NV (der handler under

navnet BPB de Eendracht), NV Koninklijke KNP BT NV (tidligere Koninklijke Nederlandse Papierfabrieken NV), Laakmann Karton GmbH & Co. KG, Mo och Domsjö AB (MoDo), Mayr-Melnhof Kartongesellschaft mbH, Papeteries de Lancey SA, Rena Kartonfabrik A/S, Sarrió SpA, SCA Holding Ltd (tidligere Reed Paper & Board (UK) Ltd), Stora Kopparbergs Bergslags AB, Enso Española SA (tidligere Tampella Española SA) og Moritz J. Weig GmbH & Co. KG har overtrådt artikel 85, stk. 1, i EF-traktaten ved deltagelse

— i Buchmann's og Rena's tilfælde fra omkring marts 1988 og i hvert fald til slutningen af 1990

— hvad angår Enso Española i hvert fald fra marts 1988 til i hvert fald udgangen af april 1991

— i Gruber & Weber's tilfælde i hvert fald fra 1988 og indtil slutningen af 1990

— i de andre tilfælde fra midten af 1986 og i hvert fald til april 1991

i en aftale og samordnet praksis, der startede medio 1986, og som indebar, at leverandører af karton i EF

— samledes regelmæssigt ved en række hemmelige og institutionaliserede møder for at diskutere og nå til enighed om en fælles brancheplan med henblik på at begrænse konkurrencen

— nåede til enighed om regelmæssige prisstigninger for hver produktkvalitet i den enkelte nationale valuta

— planlagde og iværksatte samtidige og ensartede prisstigninger i hele EF

— nåede til forståelse om at fastholde markedsandelene for de store producenter på konstante niveauer, dog med mulighed for ændring fra tid til anden

— traf i stigende grad siden begyndelsen af 1990 samordnede foranstaltninger til styring af leverancer af produktet i EF for derved at sikre gennemførelsen af de nævnte samordnede prisstigninger

— udvekslede forretningsmæssige oplysninger om leverancer, priser, midlertidige produktionsstandsninger, ordrebeholdninger, kapacitetsudnyttelsesgrader osv. til støtte for nævnte forholdsregler.

...

Artikel 3

Følgende bøder pålægges nedennævnte virksomheder for den overtrædelse, der er omhandlet i artikel 1:

...

v) Finnboard — the Finnish Board Mills Association, en bøde på 20 000 000 ECU, for hvilken Oy Kyro AB hæfter solidarisk med Finnboard med et beløb på 3 000 000 ECU, Metsä-Serla Oy med et beløb på 7 000 000 ECU, Tampella Corp. med et beløb på 5 000 000 ECU og United Paper Mills Ltd med et beløb på 5 000 000 ECU.

...«

9 Sagsøgerne, som hører til beslutningens adressater, er finske kartonproducenter. De markedsfører deres produkter i Fællesskabet og på andre markeder gennem Finnish Board Mills Association — Finnboard (herefter »Finnboard«). Finnboard er en finsk branchesammenslutning, der i 1991 havde seks selskaber som medlemmer, herunder sagsøgerne.

10 Det fremgår af beslutningens betragtning 174, at Kommissionen pålagde Finnboard en bøde med den begrundelse, at det var sammenslutningen snarere end sagsøgerne, der havde deltaget aktivt og direkte i kartellet. Den pålagde imidlertid sagsøgerne solidarisk hæftelse sammen med Finnboard for betalingen af den del af bøden, som tilnærmelsesvis svarer til hvert enkelt selskabs andel af Finnboard's salg af karton.

Retsforhandlinger

11 Sagsøgerne Metsä-Serla Oy, United Paper Mills Ltd, Tampella Corporation og Oy Kyro AB anlagde deres sager ved stævninger indleveret til Rettens Justitskontor den 14. oktober 1994. Sagerne blev henholdsvis registreret under numrene T-339/94, T-340/94, T-341/94 og T-342/94.

12 Ved kendelse af 30. marts 1995 har formanden for Rettens Anden Udvidede Afdeling besluttet at forene de fire sager med henblik på den skriftlige forhandling, den mundtlige forhandling og dommen.

13 Ved Rettens beslutning af 19. september 1995 er den refererende dommer blevet knyttet til Tredje Udvidede Afdeling, som sagen derfor er blevet henvist til.

14 Beslutningen er genstand for 17 andre sager (sag T-295/94, T-301/94, T-304/94, T-308/94, T-309/94, T-310/94, T-311/94, T-317/94, T-319/94, T-327/94, T-334/94, T-337/94, T-338/94, T-347/94, T-348/94, T-352/94 og T-354/94), som er anlagt af alle beslutningens øvrige adressater med undtagelse af Rena Kartonfabrik AS og Papeteries de Lancey SA. Ved skrivelse indleveret til Rettens Justitskontor den 10. juni 1996 hævede sagsøgeren i sag T-301/94, Laakmann Karton GmbH, dog sagen, der blev slettet af Rettens register ved kendelse af 18. juli 1996 (sag T-301/94, Laakmann Karton mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser).

15 Endelig er der anlagt sag af sammenslutningen CEPI-Cartonboard, som ikke er adressat for beslutningen. CEPI har imidlertid ved skrivelse, indleveret til Rettens Justitskontor den 8. januar 1997, hævet sagen, der blev slettet af Rettens register ved kendelse af 6. marts 1997 (sag T-312/94, CEPI-Cartonboard mod Kommissionen, ikke trykt i Samling af Afgørelser).

16 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Tredje Udvidede Afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling og truffet foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse, idet sagsøgerne er blevet opfordret til at besvare en række skriftlige spørgsmål samt til at fremlægge visse dokumenter. Parterne har efterkommet opfordringerne.

17 Parterne afgav mundtlige indlæg og besvarede spørgsmål fra Retten i retsmødet, der blev afholdt den 8. juli 1997.

Parternes påstande

18 Sagsøgerne har nedlagt følgende påstande:

— Beslutningen annulleres, i det omfang den vedrører sagsøgerne.

— Subsidiært: Bøden nedsættes.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

19 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Sagsøgerne tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Sagsgenstanden

20 Sagerne vedrører kun beslutningens artikel 3, nr. v), hvorefter sagsøgerne hæfter solidarisk med Finnboard for betalingen af dennes bøde på 20 mio. ECU med henholdsvis 7 mio. ECU (Metsä-Serla Oy), 5 mio. ECU (United Paper Mills Ltd), 5 mio. ECU (Tampella Corporation) og 3 mio. ECU (Oy Kyro AB).

Påstanden om annullation af beslutningen

Det eneste anbringende om en tilsidesættelse af artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 og af traktatens artikel 85, stk. 1

Parternes argumenter

21 Sagsøgerne har gjort gældende, at artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 ikke bemyndiger Kommissionen til at træffe en beslutning, hvorved det pålægges en virksomhed at hæfte for betalingen af en bøde, der er pålagt en anden virksomhed. Bestemmelsen giver kun mulighed for at pålægge virksomheder bøder for overtrædelser af konkurrencereglerne, som de selv har begået. Kommissionen fastslår imidlertid i beslutningens artikel 1 definitivt, at sagsøgerne ikke har overtrådt traktatens artikel 85. De gøres heller i beslutningen ansvarlige for Finnboard's påståede overtrædelse af artikel 85.

22 Kommissionen har i det foreliggende tilfælde fastslået en hæftelse for tredjemands forpligtelser, der adskiller sig fra hæftelsen for egne forpligtelser. I modsætning til sidstnævnte er hæftelsen for tredjemands forpligtelser kun en afledt hæftelse.

23 Kommissionen har ikke ret i, at det ikke er nødvendigt at fastslå, at sagsøgerne har overtrådt konkurrencereglerne, for at det kan pålægges dem at hæfte solidarisk med Finnboard for betalingen af bøden. Legalitetsprincippet (jf. Domstolens dom af 22.3.1961, forenede sager 42/59 og 49/59, Snupat mod Den Høje Myndighed, Sml. 1954-1964, s. 247, org. ref.: Rec. s. 99) og retssikkerhedsprincippet kræver nemlig, at der foreligger en hjemmel for Kommissionens beslutning. Kommissionens påstand om, at den også kunne have valgt at pålægge sagsøgerne en bøde, strider mod Kommissionens egen konstatering i beslutningens betragtning 174.

24 Kommissionen var heller ikke berettiget til at pålægge sagsøgerne solidarisk hæftelse for betalingen af bøden med den begrundelse, at der forelå en økonomisk enhed.

25 For det første kan Domstolens dom af 6. marts 1974 i sagen Istituto Chemioterapico Italiano og Commercial Solvents mod Kommissionen (forenede sager 6/73 og 7/73, Sml. s. 223), i modsætning til hvad Kommissionen gør gældende i beslutningen, ikke overføres til det foreliggende tilfælde. I den pågældende sag fastslog Domstolen, at moderselskabet og dets datterselskab i fællesskab havde overtrådt konkurrencereglerne, og at de derfor var solidarisk ansvarlige for overtrædelsen. Der blev således pålagt hver virksomhed en bøde (jf. også Domstolens dom af 14.7.1972, sag 48/69, ICI mod Kommissionen, Sml. 1972, s. 151, org. ref.: Rec. s. 619). I nærværende sag antog Kommissionen imidlertid ikke, at Finnboard sammen med enkelte af medlemsselskaberne eller endog alle disse udgjorde en økonomisk enhed i traktatens artikel 85, stk. 1's forstand. Den relevante retspraksis vedrørende koncerner angår i øvrigt ansvaret for den adfærd på markedet, der udvises af en koncern, som er karakteriseret ved en »hierarkisk« struktur og ved, at der forfølges samme økonomiske mål.

26 For det andet savner den antagelse, at sagsøgerne hver især sammen med Finnboard udgør en økonomisk enhed, ethvert grundlag. Sagsøgerne kontrollerer ikke Finnboard, og de ville i øvrigt heller ikke kunne kontrollere sammenslutningen. Medlemsselskaberne har ingen kapitalandele i Finnboard, og de er ikke selv repræsenteret i bestyrelsen, hvis medlemmer vælges af samtlige medlemsselskaber. Bestyrelsen fastlægger ganske vist generelle retningslinjer, men den har ikke kompetence til at give Finnboard's administrerende direktør specielle instrukser. Manglende kontrol- eller instruktionsbeføjelser tillægges betydning i henhold til retspraksis (jf. dommen i sagen ICI mod Kommissionen, a.st.).

27 Over for de af Kommissionen fremførte argumenter har sagsøgerne tilføjet, at Finnboard selv afholder sine driftsomkostninger ved hjælp af sine indtægter fra provisionsaftalerne. I modsætning til hvad Kommissionen gør gældende, bæres de pågældende omkostninger ikke af medlemsselskaberne.

28 Kommissionen kan heller ikke begrunde beslutningen med, at Finnboard virkede »som [sagsøgernes] forlængede arm og i deres interesse«. Sagsøgerne har under henvisning til Domstolens dom af 12. juli 1984 i sagen Hydrotherm (sag 170/83, Sml. s. 2999) gjort gældende, at selv om der måtte være tale om sammenfaldende interesser — hvilket bestrides — giver dette ikke tilstrækkeligt grundlag for at fastslå, at sagsøgerne og Finnboard udgør en økonomisk enhed (dommen i sagen Istituto Chemioterapico Italiano og Commercial Solvents mod Kommissionen, a.st., og Rettens dom af 12.1.1995, sag T-102/92, Viho mod Kommissionen, Sml. II, s. 17, særlig præmis 48, 49 og 50). Alle Finnboard's medlemsselskaber forfølger deres eget økonomiske mål, som ikke kan sidestilles med det af Finnboard forfulgte mål.

29 En hæftelse på grundlag af uanmodet forretningsførelse er udelukket, fordi betingelserne i artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 herved ikke ville være opfyldt, idet det i henhold til bestemmelsen kræves, at beslutningens adressater selv har begået overtrædelsen eller har medvirket ved overtrædelsen. Selv hvis Finnboard havde deltaget i et kartel i medlemsselskabernes formodede interesse, ville medlemsselskaberne ikke herved selv blive medlemmer af kartellet.

30 Sagsøgerne har endelig anført, at hverken frygten for, at Finnboard unddrager sig bøden, eller praktiske hensyn (beslutningens betragtning 174) kan begrunde, at Kommissionen pålægger virksomhederne en solidarisk hæftelse.

31 Kommissionen har gjort gældende, at bøden med rette er baseret på artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17, idet denne bestemmelse giver tilstrækkelig hjemmel til at pålægge sagsøgerne en solidarisk hæftelse for betalingen af Finnboard's bøde.

32 Sagsøgerne havde ingen salgsafdelinger, som kunne varetage salget af deres produkter. Produkterne blev således udelukkende solgt gennem Finnboard. Salgsaftalerne vedrørende de pågældende produkter blev indgået mellem aftagerne og Finn-

board, faktureringen over for kunden blev foretaget på den pågældende producents vegne, og ejendomsretten til varerne overgik direkte fra Finnboard's medlemsselskaber til kunden. For hvert enkelt produkts vedkommende blev prispolitikken fastlagt af medlemsselskaberne i Finnboard.

33 Finnboard var endvidere forpligtet til at følge sagsøgernes instrukser med hensyn til mængder og priserne for de af dem afsatte produkter. Sammenslutningen kunne ganske vist i et vist omfang forhandle om priserne og salgsvilkårene, men dette svarer til opgavefordelingen mellem salgsafdelingen og ledelsen af én og samme virksomhed. Eftersom sagsøgerne lod Finnboard varetage salget af deres samlede produktion, kan Finnboard betragtes som et hjælpeorgan for alle sagsøgerne (jf. i denne forbindelse Domstolens dom af 16.12.1975, forenede sager 40/73-48/73, 50/73, 54/73, 55/73, 56/73, 111/73, 113/73 og 114/73, Suiker Unie m.fl. mod Kommissionen, Sml. s. 1663).

34 Medlemsselskaberne var i stand til at kontrollere Finnboard's aktiviteter, således at sammenslutningen ikke selvstændigt kunne fastlægge sin adfærd på markedet. Ud over de instruktioner, som medlemsselskaberne gav med hensyn til afsætningen af deres produkter, udpegede selskaberne også deres egen repræsentant til Finnboard's bestyrelse. Det er i øvrigt utænkeligt, at sagsøgerne skulle have overladt deres samlede produktion til en organisation, som de ikke kunne kontrollere, og som efter eget forgodtbefindende kunne fastsætte priser og salgsvilkår uden at være undergivet selskabernes instrukser. Desuden bar medlemsselskaberne Finnboard's driftsomkostninger.

35 Under disse omstændigheder og i betragtning af, at Finnboard handlede på sagsøgernes vegne, udgjorde sammenslutningen og de enkelte sagsøgere en økonomisk enhed for så vidt angår deres respektive salg.

36 Denne vurdering støttes af, at Finnboard og sagsøgerne udviste samme adfærd på markedet (jf. dommen i sagen Viho mod Kommissionen, a.st., præmis 50). Man kan ikke forestille sig, at Finnboard ved salget af sagsøgernes produkter ikke handlede i selskabernes interesse. Som fastslået i beslutningen, virkede Finnboard som sagsøgernes forlængede arm.

37 Selv om sagsøgerne og Finnboard er særskilte juridiske personer, kan sagsøgerne hver især i henhold til retspraksis gøres ansvarlige for den adfærd, der lægges Finnboard til last (jf. dommene i sagerne ICI mod Kommissionen, a.st., præmis 132 ff., og Istituto Chemioterapico Italiano og Commercial Solvents mod Kommissionen, a.st., præmis 36 ff., Rettens dom af 10.3.1992, forenede sager T-68/89, T-77/89 og T-78/89, SIV m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1403, præmis 357, samt dommen i sagen Viho mod Kommissionen, a.st., præmis 47).

38 Da der, eftersom der er tale om en økonomisk enhed, i henhold til retspraksis ved særskilte beslutninger kunne være pålagt hver enkelt sagsøger en bøde, må det så meget mere være berettiget at pålægge dem en solidarisk hæftelse. Det var ikke nødvendigt at fastslå udtrykkeligt i beslutningens artikel 1, at sagsøgerne havde begået en overtrædelse, idet sagsøgerne kunne gøres ansvarlige for Finnboard's adfærd. Det er derfor ikke korrekt, at Kommissionen fastslog en hæftelse for tredjemands forpligtelser.

39 De principper, der fremgår af retspraksis i relation til koncerner vedrørende moderselskaber og deres datterselskaber, kan anvendes i det foreliggende tilfælde, idet de berørte virksomheder i modsat fald kunne unddrage sig konkurrencereglerne ved blot at oprette juridisk selvstændige salgsorganer, hvis adfærd de ikke er ansvarlige for, selv om organerne handler i henhold til deres instrukser.

40 Kommissionen har endelig anført, at dens fremgangsmåde ikke har berøvet sagsøgerne nogen rettigheder, idet selskaberne modtog en meddelelse af klagepunkter, hvori det blev nævnt, at Kommissionen agtede at pålægge dem en solidarisk hæftelse for betalingen af bøden.

Rettens bemærkninger

41 Artikel 15, stk. 2, i forordning nr. 17 bestemmer følgende:

»Ved beslutning kan Kommissionen pålægge virksomheder og sammenslutninger af virksomheder bøder på mindst 1 000 og højst 1 000 000 regningsenheder, idet sidstnævnte beløb dog kan forhøjes til 10% af omsætningen i det sidste regnskabsår i hver af de virksomheder, som har medvirket ved overtrædelsen, såfremt de forsætligt eller uagtsomt:

a) overtræder bestemmelserne i traktatens artikel 85, stk. 1 ...«

42 Det præciseres ikke udtrykkeligt i bestemmelsen, om en virksomhed, der ikke direkte og formelt gøres ansvarlig for den af Kommissionen konstaterede overtrædelse, kan pålægges at hæfte solidarisk med en anden virksomhed, som har begået den konstaterede overtrædelse og er pålagt en bøde herfor, for betalingen af sidstnævnte virksomheds bøde.

43 Bestemmelsen må imidlertid fortolkes således, at det kan pålægges en virksomhed at hæfte solidarisk med en anden virksomhed for betalingen af en bøde, der er pålagt sidstnævnte virksomhed, der forsætligt eller uagtsomt har begået en overtrædelse, forudsat at Kommissionen i samme retsakt påviser, at det også kunne være fastslået, at den virksomhed, der skal hæfte solidarisk for bøden, havde begået en sådan overtrædelse.

44 I det foreliggende tilfælde er det ganske vist Finnboard, der direkte og formelt gøres ansvarlig for overtrædelsen af traktatens artikel 85, stk. 1 (beslutningens artikel 1), og som derfor pålægges en bøde i beslutningens artikel 3, nr. v), men det pålægges alle sagsøgerne at hæfte solidarisk med Finnboard for betalingen af en del af denne bøde, idet Finnboard efter Kommissionens opfattelse havde handlet som deres »forlængede arm« og i deres interesse (beslutningens betragtning 174, andet afsnit).

45 Det skal derfor undersøges, om der var sådanne økonomiske og retlige forbindelser mellem Finnboard og sagsøgerne, at Kommissionen direkte og formelt kunne have gjort hver enkelt sagsøger ansvarlig for overtrædelsen.

46 Det fremgår af beslutningen, at Kommissionen anså sagsøgerne for at være ansvarlige for Finnboard's handlinger (betragtning 174, andet afsnit).

47 Ved bedømmelsen af, om Kommissionen var berettiget til at lægge dette til grund, skal der tages hensyn til de væsentlige oplysninger, der er indeholdt i sagens akter, navnlig i sagsøgernes svar på Rettens skriftlige spørgsmål, angående Finnboard's aktiviteter og sammenslutningens retlige og faktiske forbindelser med medlemsselskaberne, navnlig sagsøgerne.

48 I henhold til sine vedtægter af 1. januar 1987 (§ 2) er Finnboard en sammenslutning, der markedsfører den af sagsøgerne fremstillede karton og de af andre medlemmer fremstillede papirprodukter.

49 I henhold til vedtægternes §§ 10 og 11 udpeger hvert medlem en repræsentant til »Board of Directors«, som bl.a. har til opgave at vedtage retningslinjer for sammenslutningens virksomhed, at godkende budgettet, finansieringsplanen og principperne for fordelingen af udgifterne mellem medlemmerne samt at udpege sammenslutningens »Managing Director«.

50 Vedtægternes § 20 lyder således:

»Medlemmerne hæfter solidarisk for de forpligtelser, der indgås på sammenslutningens vegne, som for egen gæld.

Gæld og forpligtelser fordeles mellem medlemmerne i forhold til deres nettofaktureringer i det indeværende og de to foregående regnskabsår.«

51 For så vidt angår salget af kartonprodukter fremgår det af sagsøgernes svar på Rettens skriftlige spørgsmål, at de i den relevante periode havde overladt deres samlede salg af karton til Finnboard, alene med undtagelse af de enkelte sagsøgeres koncerninterne salg og salg af mindre mængder til lejlighedsvise kunder i Finland (jf. også § 14 i Finnboard's vedtægter). Desuden fastsatte og annoncerede Finnboard ens priser for sagsøgerne.

52 Sagsøgerne har endvidere forklaret, at kunderne i forbindelse med de enkelte salgstransaktioner gav deres ordrer til Finnboard, idet de som regel tilkendegav, hvilken fabrik de ønskede varerne fra. Sådanne ønsker skyldtes navnlig kvalitetsforskelle mellem sagsøgernes produkter. Hvis der ikke blev fremsat et sådant ønske, blev ordrerne fordelt mellem Finnboard's medlemmer i overensstemmelse med vedtægternes § 15, der lyder således:

»De indgåede ordrer fordeles retfærdigt og ligeligt mellem medlemmerne under hensyntagen til deres produktionskapacitet og de af bestyrelsen fastlagte fordelingsprincipper.«

53 Finnboard var bemyndiget til at forhandle salgsvilkårene, herunder prisen, med hver enkelt potentiel kunde, idet sagsøgerne havde fastlagt generelle retningslinjer for disse individuelle forhandlinger. Hver ordre skulle imidlertid forelægges den pågældende sagsøger, som afgjorde, om den skulle accepteres.

54 De enkelte salgstransaktioners forløb og de i forbindelse hermed anvendte regnskabsmæssige principper er beskrevet i en erklæring af 4. juni 1997 fra Finnboard's revisor:

»Finnboard handler som kommissionær for kommittenterne og fakturerer 'i eget navn for kommittentens regning'.

1. Hver ordre bekræftes af kommittentens fabrik.

2. Ved afsendelsen fremsender fabrikken en første faktura til Finnboard ('Mill invoice'). Fakturaen bogføres på kommittentkontoen som fordring og i Finnboard's indkøbsbog som gæld over for fabrikken.

3. Den af fabrikken udstedte faktura (med fradrag af skønnede omkostninger til transport, oplagring, levering og finansiering) forudbetales af Finnboard inden for den aftalte frist (10 dage i 1990/1991). Finnboard finansierer således lagerbeholdningerne i udlandet og fabrikkens kundefordringer uden at blive ejer af de afsendte varer.

4. Ved leveringen til kunden fakturerer Finnboard denne på fabrikkens vegne. Fakturaen bogføres som salg på kommittentkontoen og som fordring i Finnboard's salgsbog.

5. Kundernes betalinger bogføres på kommittentkontiene, og eventuelle forskelle mellem de skønnede priser og omkostninger og de faktiske priser og omkostninger (jf. punkt 3) udlignes over kommittentkontoen.«

55 Det fremgår således for det første, at Finnboard ganske vist var bemyndiget til at forhandle priserne og de øvrige salgsvilkår med de endelige aftagere under iagttagelse af de af sagsøgerne fastlagte retningslinjer, men at der ikke kunne foretages noget salg, uden at prisen og de øvrige salgsvilkår var godkendt af den pågældende sagsøger.

56 For det andet er det ubestridt, at ejendomsretten overgik direkte fra den pågældende sagsøger til den endelige aftager.

57 Endelig må det konstateres, at den af Finnboard oppebårne provision, der figurerer i sammenslutningens årsberetninger som omsætning, kun dækker omkostningerne i forbindelse med de salg, sammenslutningen foretager for sine medlemsselskabers regning, såsom transport- eller finansieringsomkostninger. Finnboard havde følgelig ikke nogen egen økonomisk interesse i at deltage i det ulovlige samarbejde om priser, idet de prisforhøjelser, der blev annonceret og gennemført af de i PG Paperboard's organer repræsenterede virksomheder, ikke kunne give sammenslutningen nogen fortjeneste. Finnboard's deltagelse i det ulovlige samarbejde havde derimod en direkte økonomisk interesse for sagsøgerne.

58 Under de foreliggende omstændigheder var der derfor sådanne økonomiske og retlige forbindelser mellem Finnboard og de enkelte sagsøgere, at Finnboard, når sammenslutningen solgte kartonen for sagsøgerne, kun handlede som hjælpeorgan for selskaberne. Når henses til disse forbindelser og til, at Finnboard var forpligtet til at følge de enkelte sagsøgeres instrukser og ikke kunne optræde uafhængigt af disse selskaber på markedet, udgjorde sammenslutningen og dens enkelte kartonproducerende medlemsselskaber i realiteten en økonomisk enhed (jf. analogien af dommen i sagen Suiker Unie m.fl. mod Kommissionen, a.st., præmis 538, 539 og 540).

59 Kommissionen antog således med rette i begrundelsen for beslutningen, at sagsøgerne var ansvarlige for Finnboard's konkurrencestridige handlinger, hvorfor det havde været muligt at fastslå, at hver enkelt sagsøger forsætligt havde overtrådt traktatens artikel 85, stk. 1. Kommissionen kunne derfor i stedet for direkte at pålægge hver enkelt sagsøger en bøde vælge at pålægge dem at hæfte solidarisk med Finnboard for betalingen af en del af den bøde, der blev pålagt denne branchesammenslutning.

60 Anbringendet kan herefter ikke tiltrædes.

Påstanden om, at bøden nedsættes

61 Ifølge procesreglementets artikel 44, stk. 1, skal stævningen indeholde en kort fremstilling af søgsmålsgrundene. Retten kan af egen drift efterprøve, om sagen skal afvises, fordi denne bestemmelse er tilsidesat (jf. f.eks. Rettens dom af 10.7.1990, sag T-64/89, Automec mod Kommissionen, Sml. II, s. 367, præmis 73 og 74).

62 Da sagsøgerne ikke har påberåbt sig nogen anbringender til støtte for deres påstande om, at bøden nedsættes, må påstandene afvises.

63 Kommissionen bør herefter frifindes.

Sagens omkostninger

64 I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Sagsøgerne har i det væsentlige tabt sagerne og bør derfor pålægges at betale sagsomkostningerne i overensstemmelse med Kommissionens påstand.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Tredje Udvidede Afdeling)

1) Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber frifindes, for så vidt angår påstandene om annullation af Kommissionens beslutning 94/601/EF af 13. juli 1994 om en procedure i henhold til EF-traktatens artikel 85 (IV/C/33.833 — Karton).

2) Sagerne afvises for så vidt angår påstandene om nedsættelse af den bøde, der er pålagt ved denne beslutnings artikel 3.

3) Sagsøgerne betaler sagsomkostningerne.

Vesterdorf Briët Lindh

Potocki Cooke

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 14. maj 1998.

H. Jung B. Vesterdorf

Justitssekretær Afdelingsformand